

อีสุกอีใส (Chickenpox)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง พวงทอง ไกรพิบูลย์

ว.รังสีรักษา และเวชศาสตร์นิวเคลียร์

โรคอีสุกอีใส หรือหลายท่านเรียกว่า โรคสุกใส หรือบางท่านเรียกว่า ไข้อีสุกอีใส หรือ ไข้สุกใส (Chickenpox หรือ Varicella) เป็นโรคติดต่อที่พบบ่อยโรคหนึ่ง เกิดจากการติดเชื้อไวรัสที่มีชื่อว่า วาริเซลลา ซอสเตอร์ ไวรัส (Varicella zoster virus หรือเรียกย่อว่า VZV/วีซีวี ไวรัส) โดยทั่วไปเป็นโรคพบในเด็กตั้งแต่อายุประมาณ 1 ขวบไปจนถึงอายุประมาณ 12 ปี แต่อย่างไรก็ตามพบได้ในทุกอายุทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยโอกาสเกิดใกล้เคียงกันทั้งในผู้หญิงและในผู้ชาย

โรคอีสุกอีใสมีอาการอย่างไร?

อาการพบบ่อยของโรคอีสุกอีใสได้แก่ มีไข้ มีได้ทั้งไข้สูงหรือไข้ต่ำ ปวดศีรษะ ปวดท้อง เจ็บคอ รู้สึกล่อนเพลีย ไม่สบาย ประมาณ 1 - 2 วันหลังจากนั้น ไข้ลง อาการต่างๆดีขึ้น แต่ผิวนั้นจะขึ้นผื่นอย่างรวดเร็ว โดยผื่นจะขึ้นบริเวณใบหน้าและลำตัวก่อน ต่อจากนั้นจึงขึ้นไปที่ หนังสี่ระ ขา โดยผื่นขึ้นหนาแน่นในส่วนใบหน้าและลำตัว และอาจขึ้นในเยื่อช่องปาก และกับผิวน้ำของอวัยวะเพศภายนอก ผื่นมีลักษณะเป็นผื่นแดง เม็ดเล็กๆคันมาก ต่อจากนั้นภายใน 1 วันจะกลายเป็นตุ่มพอง มีน้ำใสในตุ่ม (อาจเป็นหนองเมื่อติดเชื้อแบคทีเรีย) อาจมีตุ่มพองทยอยเกิดต่อเนื่องได้อีกภายใน 3 - 6 วัน และต่อจากนั้นจะแห้ง

ตกสะเก็ดภายใน 1 - 3 วัน และสะเก็ดแผลจะค่อยๆลอกจางหายไปกลับเป็นปกติภายในระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์

โรคอีสุกอีใสเกิดได้อย่างไร? ติดต่อกันได้ไหม?

โรคอีสุกอีใสเป็นโรคติดต่อได้อย่างรวดเร็วมาก ทั้งนี้เกิดจากการสัมผัสเชื้อจากผู้ป่วยทั้งจากในอากาศ จากระลอกการไอ จาการหายใจ การสัมผัสผู้ป่วยโดยตรง สัมผัสผื่นที่ผิวหนัง และ/หรือ น้ำเหลืองจากตุ่มน้ำของโรค รวมไปถึงการสัมผัสเสื้อผ้า สิ่งของ เครื่องใช้ต่างๆของผู้ป่วย

โรคอีสุกอีใสมีระยะฟักตัวประมาณ 10 - 21 วัน และผู้ป่วยจะเริ่มแพร่เชื้อได้ในช่วงประมาณ 5 วันก่อนขึ้นผื่น ยาวไปจนถึงเมื่อตุ่มน้ำแห้งแตกเป็นสะเก็ดหมดแล้ว (การสัมผัสสะเก็ดแผลไม่ติดโรค) ดังนั้นระยะแพร่เชื้อในโรคอีสุกอีใสจึงนานได้ถึง 7 - 10 วันหรือนานกว่านี้ในผู้ใหญ่ จึงเป็นสาเหตุให้เป็นโรคติดต่อระบาดได้อย่างกว้างขวางถ้าไม่แยกผู้ป่วยให้ดี

แพทย์วินิจฉัยโรคอีสุกอีใสได้อย่างไร?

แพทย์วินิจฉัยโรคอีสุกอีใสได้จากอาการ การเกิดผื่น และการตรวจร่างกาย ไม่จำเป็นต้องมีการตรวจอื่นๆเพิ่มเติม ยกเว้นในผู้ป่วยที่เกิดผลข้างเคียงแทรกซ้อน

โรคอีสุกอีใสมีวิธีรักษาอย่างไร?

เนื่องจากการติดเชื้อไวรัส การรักษาจึงเป็นการรักษาประคับประคองตามอาการ ไม่จำเป็นต้องกินยาปฏิชีวนะ เพราะยาปฏิชีวนะฆ่าไวรัสไม่ได้ ฆ่าได้แต่แบคทีเรีย พักผ่อนให้เต็มที่ ดื่มน้ำสะอาดมากๆอย่างน้อยวันละ 6 - 8 แก้ว ใช้ยาทาและ/หรือยากินบรรเทาอาการคัน (ยาแก้คัน) ยาลดไข้ และยาด้านไวรัสในกรณีโรคที่รุนแรงหรือเมื่อมีผลข้างเคียงแทรกซ้อน

ที่สำคัญที่สุดคือ การแยกผู้ป่วยรวมทั้งเครื่องใช้ทุกอย่างเพื่อป้องกันการติดเชื้อ จนกว่า แผลจะตกสะเก็ดหมดทั้งตัวแล้ว

โรคอีสุกอีใสรุนแรงไหม มีผลข้างเคียงอย่างไร?

โดยทั่วไปโรคอีสุกอีใสเป็นโรคไม่รุนแรง ถึงแม้จะติดต่อยุ่ได้รวดเร็วก็ตาม ดูแลรักษาหายได้ภายใน 7 - 10 วัน แต่ความรุนแรงของโรคขึ้นกับอายุและสุขภาพร่างกายของผู้ป่วย โดยความรุนแรงโรคสูงขึ้น (มีโอกาสเกิดผลข้างเคียงแทรกซ้อนสูงขึ้น) ในผู้ใหญ่และในผู้มีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคต่ำเช่น กินยากดความต้านทานโรค คนท้อง ผู้ที่มีโรคประจำตัวเรื้อรังเช่น เบาหวาน ในผู้สูงอายุ และในผู้ป่วยโรคมะเร็ง ผลข้างเคียงแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในผู้ป่วยโรคอีสุกอีใสได้แก่ ตุ่มพองติดเชื้อแบคทีเรียกลายเป็นตุ่มหนอง (ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดแผลเป็นได้) โรคปอดบวม โรคกล้ามเนื้อหัวใจอักเสบ โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ และโรคสมองอักเสบ ซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิตได้

นอกจากนั้นคือ เมื่อโรคหายแล้ว เชื้อบางส่วนยังไม่หมดไป แต่จะแฝงตัวอยู่ตามปมประสาทต่างๆโดยเฉพาะของลำตัว เมื่อแก่ตัวลงหรือมีภูมิต้านทานคุ้มกันโรคต่ำจะก่อให้เกิดเป็นโรคงูสวัดได้

อนึ่ง เมื่อเป็นโรคอีสุกอีใสแล้วมักมีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคตลอดชีวิต ไม่กลับมาเป็นโรคอีก ดูแลอย่างไรเมื่อเป็นโรคอีสุกอีใส? ควรพบแพทย์เมื่อไร?

การดูแลตนเองและดูแลเด็กป่วยด้วยโรคอีสุกอีใส ที่สำคัญที่สุดคือ แยกผู้ป่วยรวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ส่วนตัวต่างๆ เช่น เสื้อผ้า แก้วน้ำ ช้อน ชาม และรักษาสุขอนามัยพื้นฐาน (สุขบัญญัติแห่งชาติ) ป้องกันเชื้อติดต่อกับผู้อื่น และเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง ลดโอกาสเกิดผลข้างเคียงแทรกซ้อน นอกจากนั้นได้แก่

- ตัดเล็บให้สั้นเพื่อป้องกันการเกาเกิดแผลซึ่งจะติดเชื้อได้ง่าย
- ดื่มน้ำสะอาดให้ได้มากอย่างน้อยวันละ 6 - 8 แก้วเมื่อไม่มีโรคที่แพทย์ให้จำกัดน้ำดื่ม
- ทายาแก้คันเช่น ยาคาลามาย (Calamine lotion) และ/หรือกินยาบรรเทาอาการคัน โดยปรึกษาเภสัชกรก่อนซื้อยากินเองเสมอ เพื่อความปลอดภัยในการใช้ยา
- กินยาลดไข้พาราเซตามอล (Paracetamol) เมื่อมีไข้ อย่ากินยาแอสไพรินเพราะอาจมีการแพ้ยาแอสไพรินได้ โดยเฉพาะในเด็กๆ
- รับประทานยาภายใน 24 โมง เมื่อ
 - มีไข้สูงและไข้ไม่ลงภายใน 1 - 2 วันหลังกินยาลดไข้
 - ตุ่มพองเป็นหนอง
 - ไอมาก ไอมีเสมหะ (มักเป็นตัวบ่งชี้ว่า มีการติดเชื้อแบคทีเรีย ซึ่งต้องได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะโดยแพทย์)
- รับประทานยาฉุกเฉินทันทีเมื่อ
 - เจ็บหน้าอกมาก (เป็นอาการของปอดติดเชื้อ)
 - หายใจติดขัด/หายใจลำบาก หอบเหนื่อย (เป็นอาการของปอดติดเชื้อ)
 - ปวดศีรษะมาก อาจร่วมกับ แขน ขา อ่อนแรง หรือชัก (เป็นอาการของสมองอักเสบ หรือเยื่อหุ้มสมองอักเสบ)

มีวิธีป้องกันโรคอีสุกอีใสไหม? มีวัคซีนป้องกันโรคไหม?

วิธีป้องกันโรคอีสุกอีใสคือ การไม่สัมผัสใกล้ชิดผู้ป่วย ซึ่งทำยากมากเพราะเป็นโรคที่ติดต่อดีได้ง่าย นอกจากนั้นคือ รักษาสุขอนามัยพื้นฐาน (สุขบัญญัติแห่งชาติ) เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงลดโอกาสเกิดผลข้างเคียงแทรกซ้อนจากการติดเชื้อโรค

แต่การป้องกันที่มีประสิทธิภาพที่สุด ป้องกันโรคได้ถึงประมาณ 90-95% ได้แก่ การฉีดวัคซีนป้องกัน (ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง) ซึ่งแพทย์แนะนำให้เริ่มฉีดตั้งแต่อายุได้ 1 ปี โดยเมื่ออายุ 1 -12 ปีให้ฉีดกระตุ้นเข็มที่ 2 หลังเข็มแรกอย่างน้อย 3 เดือน (วัคซีนให้ผลป้องกันโรคได้ตลอดชีวิต) แต่การฉีดวัคซีนในอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไปจนถึงในผู้ใหญ่ ให้ฉีดเข็มที่สองตามหลังเข็มแรกประมาณ 4 - 8 สัปดาห์ซึ่งภูมิคุ้มกันอยู่ได้น้อยประมาณ 20 ปี

ฉีดวัคซีนป้องกันอีสุกอีใสมีประโยชน์อะไรอีก? แพ้ไหม? มีข้อห้ามไหม?

วัคซีนป้องกันโรคอีสุกอีใส นอกจากป้องกันโรคได้แล้ว ยังช่วยลดโอกาสเกิดแผลเป็น และช่วยลดความรุนแรงของโรคเมื่อเกิดเป็นโรคอีสุกอีใสหลังฉีดวัคซีนแล้ว

วัคซีนอีสุกอีใสไม่ค่อยก่อให้เกิดผลข้างเคียงแทรกซ้อน ยกเว้น เจ็บ แดง และบวมในตำแหน่งที่ฉีดยา แต่ในบางคนอาจมีไข้ได้

อย่างไรก็ตาม มีข้อห้ามไม่ให้ฉีดวัคซีนอีสุกอีใสใน

- ผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ต่างๆ ควรต้องปรึกษาแพทย์ เพราะอาจแพ้วัคซีนได้ (การแพ้ยา)
- คนที่มีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคต่ำ เพราะวัคซีนเป็นวัคซีนเชื้อเป็น (เป็นเชื้ออีสุกอีใสที่นำมาทำให้อ่อนกำลังลงมาก ไม่ทำให้เกิดโรคในคนปกติ แต่กระตุ้นให้ร่างกายเกิดภูมิคุ้มกันต้านทานโรคได้) จึงอาจก่อการติดเชื้อรุนแรงได้ เช่น ผู้ป่วยโรคเริมและโรคเริมต่างๆ คนที่กินยากดภูมิคุ้มกันต้านทานโรค (เช่น ในโรคภูมิแพ้ตนเอง/ภูมิต้านตนเอง) และในคนตั้งครรภ์ซึ่งอาจก่อให้เกิดทารกในครรภ์ติดเชื้อและเกิดความพิการแต่กำเนิดได้
- เคยแพ้วัคซีนต่างๆมาแล้วและ/หรือแพ้วัคซีนอีสุกอีใสเข็มแรกมาแล้ว

ฉีดวัคซีนแล้วยังเป็นโรคอีสุกอีใสได้อีกไหม?

เมื่อฉีดวัคซีนแล้วเมื่อสัมผัสเชื้อมีโอกาสเป็นอีสุกอีใสได้ประมาณ 2 - 10% โดยมีอาการเช่นเดียวกับในคนไม่เคยฉีดวัคซีนดังกล่าวแล้ว แต่อาการน้อยกว่ามาก มีผื่นและตุ่มพองน้อยกว่ามาก หายเร็วกว่ามาก อาจภายใน 3 - 7 วัน แต่ยังแพร่เชื้อให้ผู้อื่นได้เหมือนเดิมดังกล่าวแล้ว

เมื่อยังไม่เคยฉีดวัคซีนอีสุกอีใสตอนเด็ก ควรฉีดวัคซีนอีสุกอีใสไหม?

เมื่อยังไม่เคยฉีดวัคซีนป้องกันโรคอีสุกอีใสในตอนเด็ก แต่เคยเป็นโรคอีสุกอีใสแล้ว ไม่จำเป็นต้องฉีด เพราะจะมีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคได้ตลอดชีวิตดังกล่าวแล้ว แต่เมื่อจำไม่ได้ไม่แน่ใจและอยากฉีด ควรปรึกษาแพทย์ก่อนเสมอ เพราะอาจมีภูมิคุ้มกันโรคนี้อยู่แล้วก็ได้ (ร่าง กายมักสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานโรคบางชนิดได้เมื่อเป็นผู้ใหญ่)

บรรณานุกรม

1. Braunwald, E., Fauci, A., Kasper, L., Hauser, S., Longo, D., and Jameson, J. (2001). Harrison's principles of internal medicine (15th ed.). New York: McGraw-Hill.
2. Chickenpox.<http://en.wikipedia.org/wiki/Chickenpox> [2014,Dec20]
3. <http://www.vaccineinformation.org/varicel/qandavax.asp> [2014,Dec20]

“สุขภาพดีของท่าน คือบริการของเรา”
 รอบุรีเรื่องสุขภาพง่าย ๆ แค่ว่าอย่าใจ...คลั่งใจมา...
Group.wunjun.com/Thatumhealthy
 งานสุขภาพดีและประชาสัมพันธ์โรงพยาบาลท่าตม
 โทร.044-591126 ต่อ 116